

EVALUATIE

Tweede Kamer en Slob
over passend onderwijs

STRATEGIE

Inclusief onderwijs:
vraagt om participatie

JEUGDHULP

Samen koers bepalen en
doelgericht navigeren

Jack Biskop:

"Ondersteuningsaanbod is op veel plekken beter geworden, maar er is ook nog veel ontevredenheid, vooral als het complex is om tot goede ondersteuning of jeugdzorg te komen."

Naar beter passend en inclusiever onderwijs

Op maandag 16 november 2020 werd de voortgang van passend onderwijs in de Tweede Kamer geëvalueerd. Het blijkt dat de oprichting en inrichting van samenwerkingsverbanden (SWV'en) is gelukt en dat er in de uitvoering best al veel goed gaat. Kritiek is er vooral op het (on)voldoende faciliteren van docenten, het geringe aanbod van extra ondersteuning en op de (te) grote financiële reserves die in de afgelopen jaren zijn opgebouwd. Om dit aan te pakken en te verbeteren presenteerde minister Slob 25 maatregelen die door de Tweede Kamer op punten extra onderstreept zijn door 14 verscherpende moties. Daarmee is de koers bepaald voor de doorontwikkeling van Passend Onderwijs in de komende jaren.

Evaluatie

De opbrengsten van zes jaar passend onderwijs zijn vanuit verschillende invalshoeken in meer dan 70 onderzoeksrapporten beschreven. Hoofdconclusie van de evaluatie is in ieder geval dat het ondersteuningsaanbod op veel plekken beter is geworden. Reguliere scholen werken beter samen, en de samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs is ook van de grond gekomen. Scholen, gemeenten en jeugdhulp weten elkaar beter te vinden. Het merendeel van de leerlingen en ouders is tevreden met de geboden ondersteuning. Tegelijkertijd is er nog veel ontevredenheid, vooral in die situaties dat het complex is om tot goede ondersteuning of jeugdzorg te komen. Bij leerlingen en ouders is er niet alleen ontevredenheid over gebrek aan extra ondersteuning, maar ook dat ze niet als gelijkwaardig gesprekspartner kunnen meepraten. Leraren en docenten ervaren passend onderwijs als de zoveelste onderwijsverandering, die vooral zorgt voor extra werkdruk en administratie. De ondersteuningsstructuur op scholen is nog niet voldoende op orde. Er is nog onvoldoende bereikt voor leerlingen, leraren en ouders. Dat komt enerzijds door het feit dat grootschalige transitie in onderwijs en jeugdzorg natuurlijk tijd vragen, maar anderzijds wordt er nog

onvoldoende (samen) toegewerkt naar facilitering van de uitvoering op school en in de klas.

Koersbepaling

Met de verbeterpunten die de minister formuleert, worden hoge eisen gesteld aan het onderwijsveld in het algemeen en de SWV'en in het bijzonder. Het laat zich samenvatten als een opdracht tot (1) realisatie van nog beter passend onderwijs op de werkvloer en meer samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs en de gemeentelijke jeugdzorg. Op de langere termijn moet (2) een systeemdoorbrekende beweging naar inclusiever onderwijs worden gerealiseerd. De beweging naar beter passend en inclusiever onderwijs vraagt een verscherpte visie op de doelen én (3) de rolverdeling van de SWV'en en de aangesloten schoolbesturen.

1: BETER PASSEND ONDERWIJS

Ontwikkelthema's die voor 'beter passend onderwijs' van belang zijn: leerrecht, hoorrecht, partnerschap ouders, regionale steunpunten, landelijke norm basisondersteuning, toerusting leraren, samenwerking (reguliere en speciale) scholen met jeugdzorg, kwaliteitszorg en verantwoording,

Doelstellingen 2014	Behaald 2020	Nog niet behaald
Budget beheersbaar en transparant	Beheersbaar vanwege budgetplafond Voldoende reserves SWV'en Extern en intern toezicht	Verdeling (verevening) van geld Stijgend aantal kinderen op (v)so Toegang zorg in onderwijs Kwaliteitszorg niet overal op orde
Geen thuiszitters	Leerlingen beter in beeld Afname vrijstellingen 5 sub A Doorzettingsmacht georganiseerd	Aantallen lopen niet terug Veel complexe gevallen
Minder bureaucratie	SWV/besturen: complexiteit en bureaucratie verminderd	Scholen: nieuwe complexiteit heeft oude vervangen So-scholen met meerdere SWV'en te maken
Noodzaken tot labelen vervalt	Meer flexibiliteit en ondersteuning Afname medisch denken Ouders over algemeen tevreden	Labels geven nog te veel houvast, m.n. in zorg Ontevreden ouders roeren zich meer
Handelingsbekwame leraren	Leraren/IB/OCO vinden zich meer handelingsbekwaam	Externaliserende problematiek neemt toe Weinig gerichte professionalisering Achterblijven lerarenopleiding
Betere afstemming andere sectoren	Gemeenten positief over samenwerking Veel innovatieve pilots	SWV'en minder tevreden; verschillen tussen gemeenten Gescheiden circuits en geldstromen Nog steeds lappendeken SWV'en en jeugdzorgregio's

Tabel 1: Evaluatie

vereenvoudiging bekostiging en aanpak bovenmatige financiële reserves.

Algemeen leerrecht:

dekkend netwerk en bestrijden thuiszitten

In de meeste regio's is inmiddels sprake van een redelijk dekkend netwerk. De vraag voor de komende jaren is welke bovenschoolse voorzieningen aanvullend nodig of wenselijk zijn. Er moet worden ingezet op intensivering van maatwerkvoorzieningen: arrangementen waarbij leerlingen op het reguliere onderwijs zijn ingeschreven, maar met behulp van geld uit het samenwerkingsverband

voorzieningen op maat krijgen. En op ontwikkeling van gecombineerde onderwijs-zorgarrangementen, liefst op of direct nabij het reguliere onderwijs. De aanpak om te voorkomen dat leerlingen uitvallen en thuis zitten, behoeft meer concrete en praktische uitwerking, waarbij samenwerking met leerplicht en gemeentelijke jeugdzorg cruciaal is. Vrijstelling van onderwijs (LPW art. 5 sub a) wordt zo min mogelijk afgegeven, en alleen pas nadat het samenwerkingsverband om onderwijskundig perspectief (advies) is gevraagd. Voortaan wordt verzuim geregistreerd en gerapporteerd vanaf 16 uur in 4 weken en dus niet pas vanaf 3 maanden. Aanbieden van afstandsonderwijs aan

thuiszitters wordt verplicht gesteld. SWV'en en gemeenten krijgen de wettelijke plicht om samen een doorbraakaanpak op te zetten bij verzuim.

Goede (basis)ondersteuning op school:

landelijke normering

Het is belangrijk dat de school altijd open en helder is over waar de grenzen zijn in wat zij kan bieden. Dat bevordert het begrip bij ouders voor het feit dat maatwerk mogelijk is, maar individueel onderwijs niet. Er bestaat niet zo iets als 1-op-1 onderwijs in ons publiek bekostigde onderwijs. Het onderwijs put haar kracht juist uit haar collectieve karakter en dat kinderen samen onderwijs volgen en zich ontwikkelen. Er komt een landelijke norm voor basisondersteuning, zodat helder is wat van elke school verwacht mag worden. De minimumnorm voor basisondersteuning is haalbaar en uitvoerbaar voor scholen en wordt generaliseerd binnen de basisbekostiging die scholen van de rijksoverheid ontvangen. Op de middellange termijn is nog voorzien in een verdiepingsslag met een ambitieuzere norm; aangevuld met wat minimaal nodig is aan jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp en andere zorg in en om elke school. Voor alle vormen en combinaties van ondersteuning die de basisondersteuning overstijgen, wordt het begrip 'extra ondersteuning' gebruikt.

De meeste schoolleiders vinden dat ze zelf aan de zorgplicht voldoen. Tegelijkertijd signaleert ongeveer driekwart van de schoolleiders dat andere scholen de zorgplicht proberen te ontwijken. Ook ouders ervaren dat. Scholen en schoolbesturen mogen niet meer de kans krijgen om leerlingen af te houden. Scholen moeten hun zorgplicht daadwerkelijk (er)kennen en nakomen. Inspectie intensificeert het toezicht op dit punt.

Handelingsbekwame leraren en docenten:

professionalisering en facilitering

Eén enkele leraar kan onmogelijk handelingsbekwaam zijn voor alle leerlingen met verschillende ondersteuningsbehoeften. Passend onderwijs is een teaminspanning. In de school is er daarom een ondersteuningsstructuur die

bestaat uit mensen en middelen om leraren te ondersteunen in de dagelijkse praktijk en om te zorgen dat leraren blijven leren van elkaar. De schoolleiding moet een cultuur creëren waarin elke leerling welkom is en waarin het team gezamenlijk de verantwoordelijkheid draagt voor de leerlingen. Leerkrachten moeten meer ondersteuning (in de klas) gaan krijgen en er moet geïnvesteerd worden in professionalisering (binnen school en in regionale netwerkvorming). Op alle scholen moet nog meer differentiatie mogelijk worden en moet echt werk worden gemaakt van facilitering op de werkvloer. Leraren in het primair onderwijs beheersen de didactische competentie voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte doorgaans beter dan leraren in het voortgezet onderwijs; daar lijkt de didactische competentie eerder te zijn afgenomen dan toegenomen. Passend onderwijs moet nadrukkelijker een plek krijgen in het curriculum van de lerarenopleidingen.

Betere positie voor ouders en leerlingen:

hoorrecht en steunpunten

Het is essentieel dat leerling en ouder bij problematiek vanaf het begin goed worden betrokken om samen te bepalen wat er aan de hand is en welke ondersteuning of jeugdzorg nodig is. De ondersteuningsbehoefte van de leerling is leidend en de leerling wordt gehoord. De vraag die als eerste gesteld moet worden is wat een leerling in een bepaalde situatie nodig heeft. Pas daarna is aan de orde hoe dat georganiseerd of gearrangeerd moet worden en wie daarbij nodig is. De leerling heeft inspraak in het gesprek over zijn/haar ondersteuningsbehoefte. Ongeacht de leeftijd of de wijze van communiceren, kunnen leerlingen heel goed aangeven wat ze nodig hebben. Hun mening moet meetellen bij beslissingen over het ondersteuningsaanbod. Hoorrecht wordt voortaan structureel geregeld. Ook moet iedere vo-leerling een eigen aanpreekpunt krijgen binnen het docentencorps. Ouders en onderwijsprofessionals zijn gelijkwaardige partners zijn. Ouders kennen hun kind en weten vanuit de thuissituatie wat helpt of wat averechts werkt. Het betrekken van ouders in de gesprekken over ondersteuning moet structureel worden geregeld. Ouders behouden instemmingsrecht op het handelingsdeel van het ontwikkelingsperspectiefplan. SWV'en moeten een onafhankelijk steunpunt voor ouders inrichten. Er moet voor ouders een duidelijke escalatielad-

der omschreven zijn bij geschillen, met een plek voor inzet van onderwijs(zorg)consulenten, en de uitspraken van de landelijke geschillencommissie (GPO) worden bindend voor partijen.

Betere samenwerking schoolbesturen: **doelgerichte samenwerking**

Er wordt in een aantal regio's nog te weinig echt samengewerkt en schoolbesturen geven soms nog te vrijblijvend vorm aan de gezamenlijke opgave van passend onderwijs. Er onderling vertrouwen en een gedeelde visie zijn, waar alle schoolbesturen binnen het samenwerkingsverband eigenaarschap over voelen. Vanaf 2021 moet iedereen samenwerken vanuit de gedachte: 'Samen zorgen we voor passende ondersteuning voor elke leerling in ons samenwerkingsverband.' SWV'en blijven bestaan, maar er komen wel eisen aan de manier waarop ze georganiseerd zijn. Het is van belang dat schoolbesturen een sterke en onafhankelijke dagelijks bestuurder of directeur aanstellen. Taken en verantwoordelijkheden tussen schoolbesturen en de uitvoeringsorganisatie van het samenwerkingsverband moeten duidelijker zijn. Er komen regels voor intern toezicht (good governance). Bestuur en intern toezicht moeten (op termijn organiek) worden gescheiden. In elke raad van toezicht moet minimaal één onafhankelijk lid van buiten zitten. De inspectie gaat nadrukkelijker extern toezicht houden op passende ondersteuning, vooral in het regulier onderwijs, maar ook op de SWV'en.

Meer samenwerking met Jeugdzorg: **realiseren jeugdzorg binnen de scholen**

De zorgverlening aan kinderen in Nederland is geregeld in de Wet publieke gezondheid (Wpg), Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Jeugdwet. Daarnaast kunnen kinderen en gezinnen een beroep doen op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Ouders worden niet vrolijk van het oerwoud waarin jeugdzorg geregeld moet worden. Dat werkt ook kansongelijkheid in de hand. Scholen voor (v)so krijgen in 2021 en 2022 hulp van een zorgarrangeur, die helpt met de financiering van zorg in onderwijstijd. Deze zorgarrangeurs weten de weg binnen de zorgsystemen en weten op welke zorg aanspraak kan worden gemaakt. Als er sprake is van (dreigend) schoolverzuim omdat het onderwijs en/of jeugdhulp

niet met een integraal aanbod komen, moet er een goede doorbraakaanpak (ondersteuning-jeugdzorg) zijn ingericht. De overheid wil meer ruimte voor collectieve financiering van onderwijs en jeugdhulp en gaat experimenten voor 'onderwijs-zorgcombinaties' stimuleren. Het samenwerkingsverband heeft een spilfunctie in het overleg met (regio)gemeenten en zorgaanbieders om ook zorgaanbod in de scholen te realiseren. Het is jammer dat regio's voor passend onderwijs en regio's jeugdzorg onvoldoende op elkaar aansluiten. Nieuwe onderwijs-zorgcombinaties moeten thuiszitten of bovenmatige verwijzing naar speciaal onderwijs voorkomen. Belemmeringen in informatie-uitwisseling en samenwerking door de privacywetgeving (AVG) moeten overwonnen worden.

Minder bureaucratie: **nieuwe eenduidigheid**

Het samenwerkingsverband beperkt de administratieve last zoveel mogelijk. De school en het samenwerkingsverband moeten meer vertrouwen op het professionele oordeel van het team in de school, en extra dossieropbouw beperken. Nu heeft elk samenwerkingsverband nog vrij veel bewegingsruimte om eigen werkafspraken en processen in te regelen. De bureaucratie is niet noemenswaardig afgenomen, sterker nog: er lijkt nieuwe complexiteit voor in de plaats te zijn gekomen. Er wordt ingezet op minder administratieve lasten en er komen afspraken over een OPP en over de afgifte van een TLV. Een TLV categorie 'hoog' voor cluster 3 (EMB) gaat straks altijd gelden voor de gehele schoolperiode van een leerling.

Financiële beheersbaarheid: **transparantie in verdeling, inzet en verantwoording middelen**

Bij de transitie passend onderwijs (2014) is ervoor gekozen om de middelen te 'verevenen': gelijkelijk te verdelen over het land en de SWV'en. Hierdoor wordt het beschikbaar (landelijk) budget niet overschreden, maar in bepaalde regio's worden middelen (nog steeds) vanuit schaarste verdeeld terwijl in andere regio's (te) grote reserves worden opgebouwd. Kosten voor de organisatie van SWV'en moeten zo laag mogelijk gehouden worden; organisatiekosten mogen eigenlijk niet meer dan 10% van de jaarlijkse brutobaten bedragen. Er wordt streng

toegezien op het naleven van normen voor de hoogte van financiële reserves (inspectienorm 3,5% van de jaarlijkse brutobaten). SWV'en moeten per direct (2021) plannen maken om de reserves terug te brengen tot deze signaleringswaarde. Reserves moeten doelmatig ingezet worden voor het verbeteren van passend onderwijs. SWV'en hebben tot en met voorjaar 2021 de tijd om het plan te maken. Als er geen (goed) plan komt, krijgen alle SWV'en vanaf schooljaar 2021-2022 minder budget. De OPR krijgt instemmingsrecht op de hoofdlijnen van de begroting van het samenwerkingsverband.

De PO- en VO-raad hebben met de SWV'en een 'M23 commissie' ingericht om het gewenste gezamenlijke plan voorjaar 2021 aan te leveren. Elk samenwerkingsverband met reserves boven de signaleringswaarde zal in zijn begroting 2021 en jaarverslag 2020 (continuïteitsparagraaf) aandacht moeten schenken aan de planmatige en doelmatige afbouw van zijn reserves tot de voorgeschreven norm in 2025.

Kwaliteitszorg:

Verantwoording en ontwikkeling

Uit onderzoek van de inspectie blijkt dat ruim een kwart van de SWV'en de kwaliteitszorg nog niet op orde heeft, dat moet beter. SWV'en zullen beter moeten aantonen welke effecten (resultaten) ingezette activiteiten en middelen hebben. Er wordt preciezer voorgeschreven hoe het samenwerkingsverband, de scholen en de aangesloten besturen zich moeten verantwoorden over de besteding van financiële middelen. Schoolbesturen leggen kwalitatief verantwoording af over de uitgave van de middelen voor basis- (lumpsum) en extra (via het samenwerkingsverband) ondersteuning in hun jaarverslag, zodat de besteding van middelen voor ondersteuning in de school transparant is. Ook maken schoolbesturen de verdeelsleutel bekend van de ondersteuningsmiddelen onder de schoollocaties. Zo weten schoolleiders, leraren en ondersteuners welk ondersteuningsbudget beschikbaar is. Er wordt preciezer voorgeschreven hoe het samenwerkingsverband, de scholen en de aangesloten besturen zich moeten verantwoorden over de besteding van financiële middelen.

2: INCLUSIEVER ONDERWIJS

Het ministerie van OCW wil in de komende 15 jaar toewerken naar meer inclusieve onderwijsvoorzieningen en doorontwikkeling van het speciaal onderwijs naar specialistische netwerken. Daardoor kunnen leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoefte steeds vaker naar dezelfde school, zitten ze (zoveel mogelijk) in dezelfde klas, spelen ze samen en ontmoeten ze elkaar op het schoolplein. Met deze stip op de horizon stelt het ministerie van OCW als doel dat diversiteit de norm wordt dat leerlingen op een gelijkwaardige manier worden voorbereid op deelname aan de maatschappij. Vanuit het passend onderwijs van nu wordt doorgewerkt naar meer inclusief onderwijs. Er is grote overeenstemming over het ideaal dat scholen breder aanbod gaan bieden vanuit de drie kerntaken kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming, en dat ze openstaan voor alle leerlingen zodat elke leerling perspectief heeft op de arbeidsmarkt, vervolgonderwijs of dagbesteding. Tegelijkertijd wordt breed het realisme gedeeld dat voor sommige leerlingen specifieke voorzieningen nodig zullen blijven. Samenwerking in de regio is hierbij het sleutelbegrip om te komen tot meer inclusie. Meer inclusief werken met de school als werkplek. Regelgeving wordt aangepast zodat structurele samenwerking (partiële mengvormen) tussen soorten onderwijs en met aanpalende sectoren mogelijk wordt. Het gaat bijvoorbeeld om regelgeving op het gebied van overloop financiën en personeelsbeleid en mogelijk maken van gezamenlijke (integrale) huisvesting. De transformatie naar specialistische netwerken betekent dat de specialistische ondersteuning vanuit de instelling of school wordt toegevoegd aan de basisondersteuning in de reguliere scholen en aan de ondersteuningsstructuur in het samenwerkingsverband.

3: ROLVERDELING

Ten slotte concretiseert de minister ieders verantwoordelijkheden en de wederzijdse rolverdeling:

Schoolbesturen zijn er primair verantwoordelijk voor dat de basis- en extra ondersteuning die aan leerlingen moet worden geboden gerealiseerd kan worden (en hebben daarvoor contact ook met individuele gemeenten). Zij

zijn er ook verantwoordelijk voor dat hun scholen de zorgplicht goed naleven en dat zij leerlingen niet wegadviseren. Vanuit hun rol als werkgever verwachten we van schoolbesturen dat ze in hun personeelsbeleid inzetten op expertiseontwikkeling van het onderwijspersoneel. Schoolbesturen hebben hun verzuimregistratie en preventieve verzuimaanpak (protocol) op orde. Schoolbesturen met scholen binnen de geografisch afgebakende regio's vormen samen het samenwerkingsverband, zijn eigenaar van het samenwerkingsverband en van de gezamenlijke opgave. Vanuit de rol van eigenaar moeten schoolbesturen binnen het samenwerkingsverband een gezamenlijke visie ontwikkelen op de onderwijsondersteuning, heldere afspraken maken over wie waarop aanspreekbaar is en werken aan onderling vertrouwen en een lerende cultuur.

SWV'en hebben de wettelijke verantwoordelijkheid een dekkend aanbod van voorzieningen in de regio te verzorgen. Wanneer het aanbod op de scholen niet dekkend blijkt, heeft het samenwerkingsverband een voorwaarden-scheppende verantwoordelijkheid om het ontbrekende aanbod te organiseren. Ook hebben ze een rol in het goed laten schakelen van leerlingen in hun schoolloopbaan en tussen de voorzieningen. Uiteraard verstrekken ze de toelaatbaarheidsverklaringen tot het sbo, praktijkonderwijs en het (v)so. Ze moeten regie voeren op de samenwerking met (centrum)gemeenten en jeugdzorgregio's voor de beleidsmatige afstemming met jeugdhulp. Daarin vervult een sterke en goed gepositioneerde leidinggevende bestuurder of directeur de rol van verbinder op alle niveaus.

Medezeggenschap heeft nu een rol rond de organisatie van passend onderwijs in de school. De MR adviseert onder andere op het schoolondersteuningsprofiel. Op het niveau van het samenwerkingsverband is medezeggenschap belegd in de OPR, die instemming heeft op

het ondersteuningsplan en de begroting. Schoolbesturen moeten ook hun (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraden gaan betrekken bij de vormgeving van passend onderwijs.

Gemeenten: de samenwerking met gemeenten is cruciaal om passend onderwijs te laten slagen. De ministers denken dat de op overeenstemming gerichte overleggen (OOGO's) beter kunnen. Gemeenten en SWV'en zijn wettelijk verplicht met elkaar een OOGO te voeren over het beleidsplan Jeugd van de gemeente en het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband. Gemeenten hebben ook een taak bij vervoer, ontsluiting van gebouwen en bij het voorkomen en oplossen van thuiszitten (leerplicht/leerrecht). De OOGO's worden productiever als gemeenten en SWV'en deze gebruiken om te bepalen hoe zij de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp inrichten. SWV'en en gemeenten leggen een onderlinge overleg- en beslisstructuur vast, waarin ze met elkaar afspraken maken over een doorbraakaanpak voor onderwijs en jeugdhulp om onnodig langdurig verzuim te voorkomen. De aanpak moet in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband en het jeugdplan van de gemeente staan, waarover zij op overeenstemming gericht overleg voeren.

Tot slot

Met de 25 verbeterpunten die de minister heeft geformuleerd wordt de basis gelegd voor nog beter passend onderwijs op de werkvloer en meer samenwerking tussen regulier, speciaal onderwijs en de gemeentelijke jeugdzorg. Op de langere termijn leidt dit tot meer inclusief onderwijs, waarbij meer kinderen samen naar school kunnen gaan, omdat de noodzakelijke expertise op alle basisscholen beschikbaar is. De koers is uitgezet, maar de reis zal nog wel de nodige jaren duren.

Auteur: Jos Gerards,

*eigenaar Evident Advies en
hoofdredacteur PO-Magazine.*

Auteur: Jack Biskop,

*directeur-bestuurder SWV
Roosendaal-Moerdijk en
lid redactie PO-Magazine.*

25 maatregelen na evaluatie Passend Onderwijs van minister Slob (OCW)

Schoolbesturen moeten het als hun gezamenlijke taak zien om passende ondersteuning te bieden aan elke leerling binnen hun samenwerkingsverband en dat zo thuisnabij mogelijk. Vanaf nu werkt iedereen samen vanuit de opgave: Alleen zo kan elke school, onder leiding van de schoolleider, haar zorgplicht invullen. En alleen zo komt in elk samenwerkingsverband een dekkend aanbod van voorzieningen tot stand.

Voor ouders en leerlingen

1. Leerrecht (i.p.v. leerplicht) wettelijk verankeren.
2. Er komt landelijke norm voor basisondersteuning geldend voor alle scholen.
3. Scholen moeten zorgplicht beter nakomen, wegadviseren voorkomen.
4. Hoorrecht leerlingen bij extra ondersteuning wordt wettelijk vastgelegd.
5. Eén vast aanspreekpunt op school voor elke vo-leerling.
6. Ondersteuningsaanbod op school duidelijk omschrijven in schoolgids en SOP jaarlijks actualiseren.
7. Elk samenwerkingsverband richt ouder(jeugd)steunpunten in.
8. Meer mogelijk maken voor o.a. EMB-leerlingen en hoogbegaafden om thuiszitten te voorkomen.
9. Doorbraakaanpak (besluitvorming) bij thuiszitten of als onderwijs en jeugdzorg niet tot aanbod komen.
10. Heldere stappen (escalatieladder) wanneer ouders en school er niet uitkomen, ondersteuning van onderwijsconsulenten blijft.
11. Landelijk bindende geschillenbeslechting.
12. Geen Veilig Thuis-melding meer doen bij geschil over passend onderwijs.
13. Intensiever toezicht inspectie op swv'en en s(b)o.

Voor leraren en schoolleiding

14. Helder maken (landelijk normeren) wat we van onze leraren en schoolleiders verwachten.
15. Meer betrokkenheid en inspraak van leraren; middelen transparanter verdelen/inzetten.
16. Expertise van jeugdhulp beter benutten in de school.
17. (Beginnende) leraren beter voorbereiden (lerarenopleiding).
18. Minder administratie voor leraren en school.

Voor schoolbesturen en samenwerkingsverbanden

19. Helder programma van eisen (taakstelling) besturen en swv'en.
20. Meer dialoog in swv en beter benutten ondersteuningsplan. Instemmingsrecht OPR op begroting swv.
21. Beter onafhankelijk toezicht op besturen van swv'en.
22. Onnodige kosten (overhead) voorkomen.
23. Aanpakken van onnodige reserves en 3,5% algemene reserve.
24. Voortzetting Steunpunt Passend Onderwijs.
25. Verkenning directe bekostiging praktijkonderwijs.

“Samen zorgen we voor passende ondersteuning voor elke leerling in ons samenwerkingsverband.”